

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE. — DOCTRINA. — JURISPRUDENȚĂ. — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

Redactori: PAUL NEGULESCU, DEMETRU NEGULESCU, ALEX. CERBAN, GEORGE MEITANI, G. G. DANIELOPOLU,
G. C. CRISTESCU, SILIU RĂDULESCU

REVISTA APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA: STRADELA SF. SPIRIDON, 3
TELEFON 41/57

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. revista nu apare

GR. G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani

Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studentii plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaogă timbrul postal

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

CURTEA DE APEL DIN IAȘI

SECȚIUNEA I.

Audiența dela 29 Aprilie 1915

Președinta d-lui I. T. Burada, prim-președinte

Henri Sutz, mandatar prin substituțiune al Zemstovului
din Basarabia, cu Pulcheria de Metlerkampf

STAT STRĂIN. — PERSOANĂ MORALĂ NECESARĂ. — PERSONALITATE POLITICĂ ȘI CIVILĂ.

STAT STRĂIN.—CIRCUMSCRIPTII ADMINISTRATIVE.—ZEMSTOVUL DIN BASARABIA. — DIVIZIUNE TERITORIALĂ A STATULUI RUSESC.—PERSONALITATEA ZEMSTOVULUI.—ACȚIUNI JUDECĂTOREȘTI EXERCITATE ÎN ROMÂNIA.

LEGAT UNIVERSAL. — Vocațiune ereditară. — UNIVERSALITATEA BUNURILOR DEFUNCTULUI.—LEGAT CU TITLU UNIVERSAL.— LEGAT SINGULAR.— ART. 888, 894 și 899 C. CIV.

IMOBILE RURALE. — OPRIREA STRĂINILOR, FIE PERSOANE FIZICE, FIE PERSOANE MORALE, DE A DOBÂNDI PRIN ORICE MOD (CHIAR PRIN SUCCESIUNE) IMOBILE RURALE ÎN NATURĂ, ÎN ROMÂNIA.—DREPTUL STRĂINILOR LA VALOAREA ÎN BANI.— ART. 7 § V DIN CONSTITUȚIE.

SUBSTITUȚIE FIDEICOMISARĂ. — OPRIREA EI ÎN DREPTUL ROMÂNESC. — CONDIȚII DE EXISTENȚĂ. — «ORDO SUCCESSIVUS». — ART. 803 C. CIV.

LEGAT CONDIȚIONAL. — SUBSTITUȚIE FIDEICOMISARĂ. — DEOSEBIRE ÎNTRE ACESTE LEGATE ȘI SUBSTITUȚIILE OPRITE.

10 Un Stat străin, regulat constituit, este o persoană morală necesară, a cărei recunoaștere de alte State, este fundamentul întregului drept internațional public.

Un Stat străin, recunoscut ca persoană politică, trebuie să fie recunoscut și ca persoană civilă, având capacitatea de a exercită drepturi civile în legătură cu proprietatea și administrația patrimoniului său; și această recunoaștere a personalității juridice a Statului străin există deplin drept, din momentul în care acest Stat a fost recunoscut ca persoană politică.

20 Beneficiul acestei recunoașteri se întinde și la circumscripțiile administrative, care fac parte din organizarea Statului străin. Aceste circumscripții, constituind persoane civile necesare, ca și însuș Statul din care ele fac parte, n'au nevoie, spre a putea exercita drepturi civile în străinătate (în specie, în România), de o abilitare individuală și directă.

Astfel, Zemstovul din Basarabia este o diviziune teritorială a Statului rusesc și, ca atare, constituie o persoană morală necesară, având capacitatea de a exercita acțiuni în justiție, fără a avea nevoie de o abilitare specială.

30 Legatul universal fiind o dispoziție prin care testatorul lasă, după moartea sa, la una sau la mai multe persoane, universalitatea bunurilor sale, conferă legatarului o vocațiune *eventuală* la totalitatea bunurilor testatorului.

Prin urmare, legatul unei sau a două moșii, fie în uzufruct, fie în plină proprietate, ale testatorului, nu constituie un legat universal, nici un legat cu titlu universal, de oarece legatul cu titlu universal poate avea de obiect o fracțiune a moștenirii, sau toate imobilele, sau toate mobilele, sau o fracțiune din ele, etc. Un asemenea legat nu poate fi decât un legat singular sau particular.

40 Art. 7, § V din Constituție, care oprește pe străini de a dobândi, prin orice mod de achiziție, deci, și prin succesiune testamentară sau abintestat, imobile rurale în România, deși este dictat

de o înaltă considerație a conservării naționale a Statului român, totuș n'a putut să schimbe, în ceea ce privește pe străini, cu privire la imobilele rurale, ordinea succesorală prevăzută de codul civil; așa că străinii cari nu pot dobândi imobile rurale în natură, au, necontestat, dreptul la valoarea acestor imobile, soluție aplicabilă nu numai persoanelor fizice, dar și persoanelor morale străine, precum este Zemstovul rusesc, de care s'a vorbit mai sus.

5° Substituțiile fideicomisare, pe care art. 803 din codul civil le oprește din considerații de ordine publică, consistă într'o îndoită liberalitate a aceluiaș bunuri făcută cu *ordo successivus*, în folosul a două persoane diferite, și cu sarcina de a conserva și remite.

6° Principiul care servește de criteriu pentru a se deosebi legatele condiționale de substituțiile fideicomisare, este că, dacă una din liberalități este desființată prin îndeplinirea condiției, atunci legatul se consideră ca condițional și, ca atare, ca valid; dacă, din contra, cele două liberalități își produc efectul lor una după alta, la moartea primului gratificat, atunci există substituție fideicomisară.

Apoi, substituția are de efect de a face ca bunurile să fie inalienabile în mâinile grevatului, în tot timpul în care el este considerat ca proprietar, pe când în legatul condițional, retroactivitatea condiției face ca, oricare ar fi din cei doi legatari considerat ca proprietar, din momentul în care condiția se va realiza, bunurile să fie considerate că au fost libere în mâinile sale, așa că el ar fi putut în mod valid să le înstrăineze în detrimentul moștenitorilor săi. În legatul condițional, există deci incertitudine, iar nu inalienabilitate, ca în substituțiile fideicomisare.

Curtea,

Având în vedere că tribunalul Dorohoi, prin sentința No. 61 din 1913, a respins acțiunea introdusă de Henri Soutzu, în calitate de mandatar prin substituție al Cavalerului Pavel Georgevici de Gore, membru și reprezentant al Camerei Zemstovului din guvernământul Basarabiei, imperiul Rusiei, în contra d-nelor Pulcheria de Metlerkampf Gulac, personal și ca tutoare a surorii sale Zenobia, pentru revendicarea mo-

șiilor Gherenii și Panaitoae cu toate trupurile și hlizele ce conțin, situate în comuna Mitoc, județul Dorohoi și pentru plata veniturilor acestor moși, cu începere dela 12 Aprilie 1905, până la predare;

Având în vedere că, în contra acestei sentințe, reprezentantul Zemstovului a făcut apel, care a fost respins prin decizia acestei Curți No. 52 din 1914, iar în contra deciziei Curții, Zemstovul a făcut opoziție;

Având în vedere că defunctul Vasile G. Kalmuski, prin testamentul său autentic, din 12 Decembrie 1885, întărit pentru executare prin hotărârea tribunalului Chișinău din 25 Februarie 1888, a dispus asupra modului cum trebuie să se împartă averea sa; că, între altele, el a dispus ca fiul său Mihail să se folosească de moșiile Gherenii și Panaitoae din România, și dacă la el însuș sau la fratele său Gheorghe nu vor fi moștenitori direcți, la care după moartea lui Mihail, numitele moși trebuie să treacă în proprietate, atunci aceste moși le lasă în proprietatea Zemstovului.

La 13 Aprilie 1905, încetează din viață Mihail Kalmuski, iar la 6 Martie 1906, Zemstovul cheamă în judecată înaintea tribunalului Dorohoi, pe Gheorghe Kalmuski, pentru ca să-i remită moșiile Gherenii și Panaitoae. Tribunalul Dorohoi, prin sentința No. 259 din 1907, a respins acțiunea pentru motivul că Zemstovul nu poate dobândi imobile rurale în România. Curtea de apel din Iași, secția II, prin decizia No. 61 din 1908, a respins ca prematură acțiunea Zemstovului, pentru motivul că dreptul său este condiționat și de încetarea din viață a lui Gheorghe, un alt fiu a lui V. Kalmuski, fără moștenitori direcți; că, Gheorghe Kalmuski încetând din viață la 19 Martie 1912, Zemstovul a intentat acțiunea care se judecă acum;

Având în vedere că guvernul român, conform art. 811 și 817 c. civ., prin Decretul Regal No. 332 din 28 Ianuarie 1906, publicat în *Monitorul Oficial* No. 244 din 1906, a autorizat Zemstovul de a primi legatul prevăzut în testamentul defunctului Vasile Kalmuski;

Având în vedere că reprezentantul intimatelor, obiectează în primul loc că Zemstovul fiind o persoană morală străină n'are dreptul de a intenta acțiune înaintea instanțelor judiciare române;

Având în vedere că un stat regulat constituit, dobândește deplin drept și prin sine însuși personalitate; este deci o persoană necesară, a cărei recunoaștere este fundamental înțregului drept internațional;

că Statul recunoscut ca persoană politică, nu poate să nu fie recunoscut în acelaș timp și ca persoană civilă, capabil prin urmare de a exercita drepturi civile în în legătură cu proprietatea și administrația patrimoniului său; că, un Stat străin este de plin drept recunoscut ca o persoană juridică capabilă din momentul în care Statul înăuntru căruia învoacă capacitatea sa, a recunoscut existența sa politică; că beneficiul acestei recunoașteri se întinde și la circumscripțiile administrative care fac parte din organizarea Statului străin, care ca și Statul însuși constituie persoane civile necesare, care pentru a exercita drepturile lor în străinătate n'au nevoie de o abilitare individuală și directă;

Având în vedere că, din extractul din codul legii despre organele de guvernământ și despre Zemstovurile sau consiliile provinciale și județene, legalizat de Ministerul afacerilor străine, se constată că Zemstovul este o diviziune a Statului rus și, ca atare, constituie o persoană morală necesară, care are deci capacitatea de a intentă acțiune în justiție, fără a avea nevoie de o abilitate specială;

Având în vedere că se obiectează de reprezentantul intimatelor că Zemstovul fiind o persoană juridică străină, nu are capacitatea de a dobândi imobile rurale în România;

Având în vedere că la această obiecțiune se răspunde de mandatarul Zemstovului că dispozițiunea testamentară a defunctului Vasile Kalmuski nu poate fi privită ca un legat singular, ci constituie o transmisiune universală, o împărțeală de ascendent; că transmisiunea fiind universală, bunurile care compun patrimoniul nu pot fi privite decât sub aspectul echivalentului lor pecuniar; că, prin urmare, deși legatul conține imobile rurale, acestea făcând parte dintr'o universalitate juridică, considerate ca lucruri fungibile, se transmit prin succesiune ca elemente ale patrimoniului, fără a cădea sub prohibițiunea art. 7, § V din Constituțiune, care n'a modificat dreptul de moștenire;

Având în vedere că defunctul Vasile Kalmuski, prin testamentul său a dispus că «moșiile Gherenii și Panaitoae din România, fiul meu Mihail se va folosi, observându-se condițiunea arătată la punctul al XII al testamentului de față, numai de venituri, și dacă la el însuș sau la fratele său Gheorghe nu vor fi moștenitori direcți, la care, după moartea lui Mihail, nu-

mitele moșii trebuie să treacă în proprietate, atunci aceste moșii le las de veci în folosul fundațiunilor de binefacere cum se va arătă mai jos în punctul VII al acestui testament;» iar prin art. VII se specifică că, «în cazul în care dela fii mei Gheorghe și Mihail nu vor rămânea moștenitori direcți, moșiile, care sunt desemnate numai pentru folosință din veniturile lor, vor trece în stăpânirea Zemstovului, pentru ca din veniturile acestei moșii să fie deschisă și întreținută pe una din aceste moșii, o școală agronomică, etc.

Având în vedere că reprezentantul Zemstovului, pentru a învederă că dispozițiunea testamentară conține o transmisiune universală se referă și la art. 12, 13 ale testamentului, din care susține că rezultă adăogirea la drepturile Zemstovului a drepturilor conferite copiilor peste legitima lor, în cazul când aceste drepturi ar rămânea caduce sau revocate;

Având în vedere că def. V. Kalmuski prin art. XII și XIII a testamentului a dispus că, în cazul când fiii săi nu vor păstra moșiile care le sunt lăsate în proprietate, sau vor ridică vreo contestație în contra testamentului, atunci averea asupra căreia au numai folosința, va trece imediat în stăpânirea Zemstovului din Basarabia, spre destinația veniturilor în scopuri de binefacere;

Având în vedere că legatul universal este dispozițiunea prin care testatorul lasă după moartea sa, la una sau la mai multe persoane universalitatea bunurilor sale (art. 888 c. civ.); că, prin urmare, prin legatul universal se conferă legatarului o vocațiune universală la totalitatea bunurilor testatorului; că, din analiza testamentului, și în special a dispozițiunilor privitoare pe Zemstov, rezultă în mod neîndoios că nu poate fi vorba de un legat universal, dreptul Zemstovului fiind limitat numai la cele două moșii anume determinate; că, din cuprinsul art. XII și XIII ale testamentului nu se poate deduce că legatarul are o vocațiune eventuală la totalitatea bunurilor; că, aceste articole cuprind sancțiunea nerespectării dispozițiunilor testamentare din partea fiilor defunctului V. Kalmuski, și care consistă în faptul pierderii folosinței moșiiilor, care sânt lăsate Zemstovului în condițiile arătate mai sus;

Având în vedere că dispozițiunea testamentară în favoarea Zemstovului nu poate fi considerată, nici ca un legat cu titlu universal. In adevăr, după art. 894

c. civ., legatul cu titlu universal poate avea de obiect o fracțiune a moștenirii, sau toate imobilele sau toate mobilele sau o fracțiune de imobile; că, legatul lăsat Zemstovului prin testamentul defunctului V. Kalmuski, are de obiect imobile anume specificate; prin urmare nu poate intra în nici una din categoriile limitativ determinate de art. 894 c. civ.; că, prin urmare, nu poate fi considerat decât ca un legat singular;

Având în vedere că art. 7, § V din Constituție dispune că străinii nu pot dobândi imobilele rurale în România; că, scopul legiuitorului a fost ca străinii să nu poată să poseadă în natură imobile rurale, scop determinat de ideea conservării naționale; că, aceasta fiind justificarea prohibițiunii stabilită prin art. 7 din Constituție, aplicarea principiului pe care-l consacra nu poate să aibă o extensiune mai mare decât cea care e necesară pentru realizarea scopului care a fost creat; că, din dispoziția art. 7, § V, nu se poate deduce că legiuitorul a înțeles să schimbe în cecece privește pe străini cu privire la imobilele rurale, ordinea succesorală prevăzută de codul civil; că, prin urmare, străinii au dreptul de a moșteni imobile rurale, neputând însă conform principiului prescris de art. 7, § V din Constituție a le posedă în natură; au dreptul însă la valoarea lor; că, fiind stabilit că moștenitorul străin are dreptul la valoarea imobilelor rurale ce fac parte din moștenirea *ab-intestat* la care este chemat, urmează că acelaș drept să fie recunoscut și străinului instituit ca legatar de imobile rurale;

Având în vedere că Zemstovul din Basarabia e o persoană morală străină; că, prin urmare, nu poate pretinde decât valoarea moșiilor Gherenii și Panaitoae ce-i sunt lăsate prin testamentul defunctului V. Kalmuski;

Având în vedere că, s'a susținut de reprezentantul intimatelor, că Zemstovul n'ar putea avea dreptul nici la valoarea moșiilor, pentru motivul că voința testatorului a fost ca acestea să fie păstrate în natură de Zemstou;

Având în vedere că din art. VII al testamentului rezultă că scopul testatorului a fost ca, prin mijlocul legatului lăsat Zemstovului, să se înființeze o școală agronomică, și nu condiționează îndeplinirea acestui scop de posibilitatea din partea Zemstovului de a posedă moșiile legate în natură; că, prin urmare, sensul voinței defunctului V. Kalmuski fiind astfel determinat, este evident că Zemstovul are dreptul la valoarea sus menționatele moșii;

Având în vedere că reprezentantul intimatelor susține că dispozițiunea testamentară conține o substituție fideicomisară; că, din partea Zemstovului se susține că dispozițiunea cuprinde un legat condițional;

Având în vedere că, după art. 803 c. civ., substituțiunile sau fideicomisare sunt oprite; că substituțiunea oprită consistă într'o îndoită liberalitate a aceluiaș bunuri, făcută cu *ordo successivus* în folosul a două persoane diferite și cu sarcina de a conserva și remite;

Având în vedere că urmează a se examina dacă dispoziția din testamentul defunctului V. Kalmuski se înfățișează sub aspectul unei substituțiuni, sau nu poate fi considerată decât ca un legat condițional;

Având în vedere că analiza clauzelor testamentului — a căroră conținut a fost textul reprodus mai sus — conduce la concluzia că înfățișează o substituțiune fideicomisară; că, pentru a se putea determina caracterul dispoziției testamentare, trebuie a se vedea dacă modul în care este exprimată corespunde cu fondul real al lucrurilor;

Având în vedere că testatorul dispune că fiul său Mihail se va folosi de veniturile moșiilor Gherenii și Panaitoae, și dacă la el însuș sau la fratele său Gheorghe nu vor fi moștenitori direcți, la încetarea din viață a celui dintâi, atunci aceste moșii le lasă în folosul Zemstovului;

Având în vedere că, deși clauzele testamentului prevăd că Mihail se va folosi numai de veniturile moșiilor Gherenii și Panaitoae, totuș această expresiune nu corespunde cu adevărata situațiune juridică, care se degajează din examinarea acestor clauze; că, dacă s'ar admite că lui Mihail i-a legat numai uzufructul celor două moșii, atunci până la încetarea sa din viață, nuda proprietate ar rămâne fără titular; or, această situație inadmisibilă din punct de vedere juridic, nu corespunde nici cu voința testatorului, care rezultă în mod neîndoios și din spiritul general al testamentului, și care eră ca moștenitorii săi să nu înstrăineze moșiile legate; că, dacă, în special, pentru moșiile Gherenii și Panaitoae a prevăzut că fiul său Mihail are dreptul numai la venituri, aceasta nu se poate considera decât ca expresiunea obligațiunei impusă legatarului de a nu înstrăina aceste imobile; că, prin urmare, Mihail a moștenit în plină proprietate cele două moșii;

Având în vedere că, se susține că dispozițiunea tes-

tamentară cuprinde un legat sub condițiune rezolutorie și un al doilea legat sub condițiune suspensivă; că, prin îndeplinirea condițiunei suspensive (că la încetarea din viață a lui Mihail, n'au rămas moștenitori nici dela dânsul, nici dela fratele său Gheorghe), care operează un efect retroactiv, Zemstovul este considerat că a primit legatul direct dela defunctul Vasile Kalmuski;

Având în vedere, că în sistemul legatelor condiționale, principiul care servește de criteriu pentru a deosebii legatele condiționale de substituție, este că, dacă una din liberalități este desființată prin îndeplinirea condițiunei, atunci legatul se consideră ca condițional și, deci, valabil; dacă cele două liberalități își produc efectul lor, una după alta, la moartea primului gratificat, se consideră ca o substituțiune;

Având în vedere că substituțiunea are de efect de a face ca bunurile să fie inalienabile în mâinile grevaturii în tot timpul în care este considerat ca proprietar; că, în sistemul legatelor condiționale, retroactivitatea condițiunei face ca, oricare ar fi din cei doi legatari considerat ca definitiv proprietar, din momentul în care condițiunea se va realiză sau nu, bunurile vor fi considerate că au fost libere în mâinile sale; și că el ar fi putut valabil să le înstrăineze în detrimentul moștenitorilor săi naturali: este deci incertitudine asupra proprietății, dar nu inalienabilitate (Planiol, t. III, No. 3295, nota 2);

Având în vedere că, după cum s'a stabilit, testatorul a impus fiului său Mihail obligația de a nu înstrăina cele două moșii; că, aceeași obligațiune este impusă și Zemstovului, de oarece, prin clauza testamentară, se prevede că nu poate să dispună decât de venituri; că, deci, moșiile fiind inalienabile atât în mâinile lui Mihail Kalmuschi, cât și în mâinile Zemstovului, dispozițiunea testamentară, analizată chiar din punctul de vedere al sistemului legatelor condiționale, nu poate fi considerată decât ca o substituțiune;

Având în vedere că, în urma analizei făcute, rezultă că dispozițiunea testamentară, prin care defunctul Kalmuski lasă fiului său Mihail moșiile Gherenii și Panaitoae, pe cari apoi le lasă Zemstovului, în caz când la moartea lui Mihail nu vor rămânea moștenitori dela acesta și nici dela fratele său Gheorghe, conține sarcina de a le păstra, de oarece, conform voinței testatorului, sunt inalienabile în mâinile instituitului, precum și sarcina de a remite, și *ordo successivus*; că, prin ur-

mare, constituie o instituțiune proibită; că, dispozițiunea testamentară fiind nulă, nu poate să confere nici un drept Zemstovului;

Având în vedere că opoziția Zemstovului fiind nefondată, urmează a fi respinsă.

Pentru aceste motive, redactate de d-l consilier D. Volanski, în majoritate, respinge ca nefondată opoziția, etc.

Semnați: I. Th. Burada, M. Ionescu-Ghinea,
D. Antonescu, D. Volanschi.

Opiniune

Subsemnatul D. Grigorovici, sunt de părere că dispoziția din testamentul defunctului V. G. Kalmuski, prin care se declară «că fiul său Mihail se va folosi de veniturile moșiilor Ghereni și Panaitoaea, și dacă la el însuș sau la fratele său Gheorghe nu vor fi moștenitori direcți, la încetarea din viață a celui dintâi, atunci aceste moșii le lasă Zemstovului», nu este o substituție fideicomisară.

Vasile G. Kalmuski, după ce dispune și lasă prin testamentul său un număr de moșii din România, și anume: Mitocul, Hătcăuții, Bereștii și două bucăți din Popeni (3.300 disetini), în plină și exclusivă proprietate a fiului său Mihail, îi mai lasă moșiile Gherenii și Panaitoaea, numai în uzufruct, iar proprietatea urmașilor direcți ai lui Mihail sau Egor, de ar există, iar de nu, Zemstovului Basarabiei. Voința testatorului este, deci, ca cele două moșii, a căror folosință o lasă lui Mihail, să revină Zemstovului, instituit legatar sub condițiune dacă nu vor fi urmași direcți după Mihail și Gheorghe. Această voință este foarte categoric și lămurit exprimată, și oridecâteori în testamentul său este ținut să vorbească de bunurile lăsate fiilor, el se pronunță limpede ceea ce le lasă în plină proprietate și ceea ce le lasă numai în folosință, după cum face la punctele IV, VII, XII, XV, așa că sub nici un cuvânt și oricum s'ar argumenta, nu s'ar putea deduce că V. Kalmuski a lăsat fiului său Mihail moșiile Gherenii și Panaitoaea în plină proprietate, condiție esențială în o substituție.

Văzând că o substituție fideicomisară, ca să existe, trebuie să cuprindă două legate a acelorași bunuri în plină proprietate, în profitul unor persoane chemate a le primi unul în urma altuia, astfel că proprietatea acestor bunuri, după intenția testatorului, la deschiderea dreptului de succesiune a celui gratificat în al doilea ordin, să fie considerat că acesta le-a moștenit

dela cel instituit în întâiul ordin; adică, în o substituție fideicomisară sunt două testamente, unul al testatorului, prin care se lasă celui instituit oarecari bunuri, și al doilea pentru acesta, prin care este obligat să conserve și să transmită bunurile ce i s'au lăsat, unei alte persoane instituită în al doilea ordin, ceea ce ar constitui un ordin succesoral prohibit de lege, din punct de vedere social și economic.

Instituția fideicomisară fiind o restricție a facultății de a dispune, art. 803 c. civ. trebuie considerat ca fiind conceput în un spirit limitativ și exclusiv, iar interpretarea acestui text trebuie făcută strict în sensul definit de lege, și când e vorba să se știe dacă cutare dispozițiune este o substituție fideicomisară, în caz de îndoială trebuie urmată regula că un testator n'a voit să facă o dispozițiune oprită de lege și cu atât mai puțin una ce ar aduce nimicirea întregului testament.

Din examenul testamentului, vedem, în primul loc, că V. Kalmuski nu lasă fiului său proprietatea moșilor Gherenii și Panaitoaea, ci numai uzufructul; art. 805 c. civ., permite pentru ea, prin acelaș testament, uzufructul să fie lăsat unei persoane și alteia proprietatea nuda, de oarece uzufructul este un drept necorporal deosebit și se poate dispune separat de el, și o atare dispoziție nu poate fi luată nici într'un caz drept o substituție fideicomisară, de oarece cu moartea primului legatar, uzufructul încetează și legatarul nudei proprietăți câștigă uzufructul nu dela primul legatar, ci dela testator.

Se argumentează că, dacă s'ar fi lăsat lui Mihail numai folosința celor două moșii până la încetarea lui din viață, nu s'ar ști cui a aparținut nuda proprietate, în interval dela moartea lui V. Calmuski până la moartea lui Mihail, și că nuda proprietate ar fi rămas fără titular; dar nu se poate deduce că din imposibilitatea acestei situațiuni juridice, ar urmă că V. Calmuski a înțeles să lase în plină proprietate cele două moșii tot lui Mihail, deși a spus că-i lasă numai uzufructul.

La argumentarea de mai sus se poate însă răspunde că nuda proprietate va aparține sau urmașilor lui Mihail și Egor, de vor fi, sau în lipsa acestora, Zemstovului; și să nu fie de mirare că se produce o suspendare în fixarea proprietății și din aceasta să se atribue testatorului intenții ce nu a avut, căci o suspendare vremelnică se întâmplă ori de câte ori un legat este lăsat alternativ la două persoane sub condiție, și ni-

meni nu a susținut că din această cauză dispoziția nu este permisă, sau că are un alt caracter decât cel voit de testator. Dacă la moartea lui Mihail se împlinește condiția, efectele ei fiind retroactive, se ridică până la deschiderea dreptului, adică până la moartea lui Vasile și acoperă incertitudinea din intervalul cât condiția a fost pendinte.

Văzând că dispoziția testamentară a lui V. Calmuski, analizată din punct de vedere al legatelor condiționale, nu poate fi calificată drept o substituțiune; criteriul propus după care s'ar putea examina dacă o dispoziție este un legat condițional sau o substituție și anume: dacă una din liberalități este desființată prin îndeplinirea condițiunei, este un legat condițional, iar dacă cele două liberalități își produc efectul una după alta la moartea primului gratificat, este o substituție. Acest criteriu de apreciere poate să servească când va fi vorba de a se examina un legat condiționat relativ la un bun lăsat în plină proprietate la două persoane, în acest caz împlinirea condițiunei desființează prima liberalitate, dar când se lasă unuia uzufructul și altuia nuda proprietate, în acest caz nu se testează acelaș obiect și sânt două legate distincte pentru două bunuri deosebite. În testamentul lui V. Calmuski primirea legatului nudei proprietăți s'a condiționat și s'a spus că dacă nu vor fi urmași dela Mihail sau Egor, urmași ce vor fi chemați în primul loc a culege proprietatea, în acest caz legatul rămâne Zemstovului; deci, acest legat este condiționat de existența urmașilor direcți a lui Mihail sau Egor, căci dacă la moartea lui Mihail, se îndeplinește condiția, adică nu sunt urmași, legatul nudei proprietăți se câștigă de Zemstov direct dela V. Calmuski, nu dela Mihail; acestuia nu i s'a lăsat decât uzufructul, drept distinct de cel al nudei proprietăți. Uzufructul încetând cu moartea lui se câștigă tot de Zemstov, dar dela V. Calmuski, pe baza nu a testamentului, ci a legii. Confuzia se face în argumentarea tezei de mai sus numai pentru că se iă de bază o premisă neadevărată, că lui Mihail i s'ar fi lăsat chiar proprietatea celor două moșii. Criteriul propus își are aplicația lui, căci la împlinirea condițiunei neexistând moștenitori direcți, dispoziția în favoarea acestora rămâne desființată și legatul se câștigă de Zemstov.

Văzând că testamentul lui V. G. Kalmuski nu poate fi atacat nici pentru motivul că ar conține o substitu-

țiune fideicomisară, sunt de părere a se admite apelul Zemstovului contra hotărârii tribunalului Dorohoi No. 61 din 1913 și prin consecință, și opoziția contra deciziei acestei Curți No. 52 din 1914, în parte, și a se obliga pe părâte să-i dea valoarea moșilor Gherenii și Panaitoae.

Semnat, D. Grigorovici.

Observație.—Decizia Curții din Iași, ce publicăm astăzi, este foarte importantă și cu de-săvârșire interesantă. De aceea vom lua libertatea de a zice câteva cuvinte asupra ei.

Primul punct din această remarcabilă decizie este relativ la o chestiune de drept internațional public.

Este cunoscută controversa ce există în privința persoanelor morale străine.

După o teorie foarte acreditată, consacrată și de jurisprudența noastră, în celebra afacere Zappa, se decide, cu drept cuvânt, că o persoană morală străină nu are existență juridică afară din țara unde a fost organizată, capacitatea ei juridică fiind mărginită la teritoriul țării unde ea este menită a funcționa¹⁾.

Aceste principii nu se aplică însă persoanelor morale, pe care Savigny le numește *naturale* sau necesare²⁾, precum sunt: Statul, comunele, județele, etc.

Așa dar, un Stat străin, recunoscut ca corp politic, trebuie să fie recunoscut și ca persoană morală de ordine privată, spre a putea exercita drepturi civile, de exemplu, spre a putea stă în judecată într'o țară străină. De aceea, Statul elin a fost admis a stă în judecată în România, spre a revendica succesiunea lui Vanghelie Zappa. Curtea din București l-a supus însă cauțiunii *judicatum solvi*³⁾, care a fost desființată atât prin convenția dela Haga, cât și prin procedura civilă revizuită la 1900.

Acest principiu a fost contestat, însă fără cuvânt, în Franța.

Iată cum se exprimă, în această privință, un autor:

«Tandis que les personnes morales créées par la loi ont leur capacité réglée et limitée par elle, les États étrangers, vivant par eux-mêmes et avec une souveraineté complète, fixent dans leur indépendance leur propre personnalité civile et leur capacité. Par conséquent, vouloir déterminer la personnalité civile des États étrangers d'après les règles de sa propre législation, c'est, de la part d'un pays, attenter à leur souveraineté, en vertu de laquelle ces États, personnalités juridiques du droit international, ont réglé elles-mêmes d'une manière indépendante leur capacité au point de vue civil»⁴⁾.

Singura restricție ce se admite în această privință, este că Statul, ca și celelalte persoane morale și chiar fizice, este obligat să respecte în străinătate legile de ordine publică ale țării în care este chemat a-și exercita drepturile sale.

«Un pays, zice Despagnet, peut, en tenant compte des dangers spéciaux auxquels il est exposé, dénier à un État étranger la faculté de recevoir des libéralités ou d'acquérir des biens sur son propre territoire. C'est ainsi que la Constitution roumaine, révisée en 1879, interdit à tout étranger d'acquérir des immeubles ruraux en Roumanie. En vertu de cette loi, le testament du Grec Zappa, en faveur du gouvernement hellénique, pour favoriser les écoles grecques dans la Roumanie, a été annulé, ce qui a provoqué, bien à tort, la rupture des rapports diplomatiques entre ces deux pays, le 18 octobre 1892; les relations ont été rétablies grâce a une transaction survenue en juillet 1896»⁵⁾.

Curtea din Iași recunoaște aceste principii, care ni se par incontestabile, și le consacră foarte bine prin decizia sa, admițând că și Zemstovul din Basarabia, care nu este decât o diviziune teritorială a Statului rusesc, poate în mod valid să exercite drepturi civile în România.

În privința punctului relativ la împărțirea legatelor, în legatate universale, cu titlu universal și în legatate particulare, nu avem nici o observație de făcut.

Curtea decide foarte bine că pentru ca să existe un legat universal, legatarul trebuie să aibă o vocațiune, cel puțin *eventuală*, la universalitatea bunurilor defunctului. Cuvântul *eventual* nu figurează în definiția dată de art. 888 c. civil, însă el trebuie adaos pentru ca definiția legatului universal să fie exactă⁶⁾.

4) Despagnet, *Cours de droit international public*, No. 186, p. 242 (ed. 4-a, 1910, revăzută de prof. Ch. de Boeck).

5) Despagnet, *op. cit.*, pg. 243. Vezi asupra afacerii Zappa, P. Th. Missir, *Journal Clunet*, anul 1894, p. 776 urm.; D. Negulescu, *J. Clunet*, anul 1906, p. 1041 urm., etc.

6) Vezi tom. IV, partea II, al Coment, noastre, pag. 190 urm. (ed. 2-a).

1) Vezi tom I al Coment. noastre, p. 261 urm. (ed. 2-a), unde această celebră controversă este pe larg discutată.

2) Savigny, *System des heutigen römischen Rechts*, II, § 86, ab initio, p. 242 (ed. germ. 1840).

3) C. București, *Dreptul* din 1894, No. 8. Vezi și tom. I al Coment. noastre, pag. 268, 269 (ed. 2-a).

Curtea pune, apoi, principiul că bunurile rurale nu pot fi dobândite de străini, nici chiar prin succesiune testamentară sau ab intestat, fie acești străini persoane fizice sau persoane morale, soluție pe care o credem juridică și pe care am susținut-o în todeauna.

Conform unei jurisprudențe constante, consacrată de Curtea de casație de mai multe ori în secțiuni-unite⁷⁾, Curtea recunoaște străinilor dreptul la valoarea în bani a imobilelor, pe care străinii nu le pot stăpâni în natură.

Deși nu putem avea nici speranța, nici pretenția de a schimba o jurisprudență întemeiată mai mult pe echitate decât pe lege, și care tinde a se afirma din ce în ce mai mult, totuși să ne fie permis a zice că nu suntem partizan al teoriei așa zisă a valorii, valoarea nefiind decât însuș lucrul transformat în bani, și străinii neavând drept la acest lucru. Invocăm în sensul părerii noastre o decizie a Curții din București, dată sub președenția d-lui G. N. Bagdad, astăzi prim-prezident al Curții de casație.

«Considerând, zice Curtea, că nici un text de lege nu conferă străinului, exclus dela proprietatea imobilelor rurale, dreptul la valoarea în bani a acelor imobile; că, în lipsa unui asemenea text de lege, străinii nu pot reclama nici valoarea în bani a imobilelor rurale, *căci dreptul la prețul unui bun presupune un drept asupra acestui lucru*, și art. 7 din Constituție declarând pe străini incapabili de a dobândi proprietatea imobilelor rurale, ei nu pot reclama nici echivalentul în bani al unor imobile, asupra cărora n'au dobândit nici un drept; că, astfel înțelese, art. 7 din Constituție nu conduce la o confiscare, ci la o simplă incapacitate pe care, pentru interese de o ordine superioară, Constituția a adăugat-o la alte incapacități înserise în codul civil; că, în orice caz, nu aparține judecătorului să înlăture o dispoziție expresă de lege, pentru cuvântul că aplicarea ei ar avea consecințe prea riguroase, etc.»⁸⁾

Ultimul punct din decizia Curții este relativ la condițiile de existență ale substituțiilor fideicomisare, pe care codul nostru actual le oprește pentru considerații de ordine publică, pe care

însă unele legiuri străine le admit și astăzi⁹⁾. Curtea nu enumeră toate condițiile cerute pentru existența acestor substituții, ci vorbește numai de *ordo successivus*¹⁰⁾. Ea, interpretând testamentul defunctului V. G. Calmuschi, arată că acest testament cuprinde o substituție fideicomisară, indicând foarte bine deosebirea ce există între această substituție și legatul condițional¹¹⁾.

Acest punct, cel mai delicat din tot procesul, asupra căruia Curtea s'a împărțit în majoritate și în minoritate, va face de sigur obiectul unui motiv de casare, căci chestiunea de a se ști dacă o dispoziție întrunește sau nu condițiile unei substituții fideicomisare, este o chestie de drept, iar nu o chestie de fapt. Asupra acestui punct, Curtea de casație își exercită controlul său, spre a vedea dacă judecătorii fondului au făcut o aplicare exactă a art. 803 c. civil, dacă au tras consecințele legale din faptele constatate de ei, și dacă au recunoscut dispoziției cu titlu gratuit adevăratele sale efecte juridice¹²⁾.

În rezumat, frumoasa și importanta decizie a Curții din Iași mai sus reprodusă, este, după părerea noastră, juridică, afară de punctul relativ la teoria valorii, pe care l-am combătut. Suntem însă sigur că ea nu va fi casată pentru acest motiv, întrucât Curtea n'a făcut decât să se conforme unei jurisprudențe constante. Și apoi, motivul ar fi, în specie, fără interes.

Această decizie este foarte clară, bine redactată și bine motivată. Și nici nu se putea altfel. Redactorul ei, d-l consilier D. Volanschi, ne-a deprins de mult cu hotărâri juridice și bine motivate, încă de pe timpul când era judecător la tribunalul Vaslui. Această nu poate decât să ne bucure, întrucât d-sa a fost un distins elev al facultății noastre.

D. ALEXANDRESCO

9) Astfel substituțiile fideicomisare există astăzi în Engiltera (*estate tail, fief substituit*), în Rusia (*zapovednia imienna*), etc. Vezi tom. IV, partea II, p. 517, *ad notam*.

10) Vezi, în privința celorlalte condiții pentru existența unei substituții fideicomisare, tom. IV, partea II, al Coment. noastre, p. 518 urm.

11) Vezi, în cât privește deosebirea dintre o substituție fideicomisară și legatul făcut sub o condiție suspensivă sau rezolutivă, tom. IV, partea II, al Coment. noastre, p. 543, 545.

12) Vezi tom. IV, partea II, al Coment. noastre, pg. 567 urm. și autoritățile citate, pag. 568, nota 1.

7) Vezi Bult. 1910, p. 371 și *Dreptul* din 1910, No. 41; Bult. 1911, pg. 344 și *Dreptul* din 1911, No. 39, pg. 306, 307. Mai vezi Trib. Ilfov și Suceava, *Dreptul* din 1912, No. 31, p. 404 și *Dreptul* din 1913, No. 74, p. 688, etc. — Curtea din Craiova a decis că străinii, cari au drept la valoarea imobilelor rurale, *pot înstrăina ei însuși aceste imobile*, spre a realiza valoarea lor în bani. *Dreptul* din 1912, No. 54, p. 429. Eroare foarte mare; căci, spre a putea vinde, trebuie a fi proprietar, și tocmai străinul este incapabil de a deveni proprietar. Vezi t. IV, partea I, al Coment. noastre, p. 101, 102 (ed. 2-a).

8) *Dreptul* din 1896, No. 47, p. 406. Vezi și tom. III, partea II, al Coment. noastre, p. 510, nota 3 (ed. 2-a).